

en general de tota la part sobirana de Pallars i Ribagorça, mentre que no s'usa ja a la Vall d'Aran, ni a les comarques baixes del català occidental (a Tolóriu ja diuen *femar* i també és desconegut en el Lluçanès i Berguedà, com vaig constatar a les enquestes de la Vall de Merlès).

Es pot *bogar* de moltes maneres, tantes com *femar* o adobar la terra, i entre elles es fa cremant-hi formigons (Àreu, 1933), però tant en les meves notes, com en les d'En Joan Lluís, es comprova que aquesta és de molt la més freqüent: així ho vaig comprovar a Àreu i a la Vall de Boí, i a Estaon (Cardós) m'explicaven que «els *andàs* serveixen per a *boga* un terreny, fent-hi dormir el bestiar tancat pels *andàs*» (1934); J. Amades: «*femar* un camp parant-hi una pleta on es fa dormir el bestiar unes nits», definició provinent d'un pastor (BDC XIX, 95), però que no era de la Vall de Merlès, com creia Amades erradament. Reparant especialment en l'observació feta a Àreu, escrivia jo el 1936 (BDC XXIII, 278): «pot ésser que es tracti del mot pre-romà BODARE del qual deriva *BODĪCA > *boïga*; l'evolució fonètica és normal, cf. BUDA > **boa* > *boga*; amb una variant *BAUDARE es relaciona el sanabrès *bóyða* «tierra virgen roturada para el cultivo» (Krüger, *El dialecto de S. Ciprián*, p. 35), que representaria un tipus *BAUDIA, cf. GAUDIUM > *gozo*; en canvi oc. *bousigo* postula un radical BOD-; la divergència pot conciliar-se suposant que es tracta de dues llatinitzacions diverses d'un pre-romà BODD-; és difícil, doncs, que sigui la correspondència cèltica del ll. FODERE, com volia Wartburg (FEW I, 424)».

Val a dir que, almenys una part de les proves que citava llavors del b. ll. *bodare*, *baudare*, *bozare*, per al llatí de la nostra època comtal, atinent-me al sentit 'artigar' que hi veien Balari i Nicolau d'Olwer (*Arch. Lat. Med. Aevi*, 1927) han resultat no vàlides, car més sovint es tracta del mot feudal 'traïr, actuar fello-nament contra el sobirà' (veg. BARE). D'altres potsers estan ben enteses, i en tot cas, els altres fonaments citats de BOD-, BAUD- 'artigar' són incommovibles. Aquesta etimologia, doncs, segueix semblant-me possible, cf. encara l'ús d'*aboïgar* a Montblanc, Cervera i Balaguer (BDLC VII, 14) per a 'adobar la terra amb formigons' i fins i tot fóra possible que *boïgar* s'hagués entret en **bugar* o cosa semblant per via me-rament fonètica: a Catllà, en el Conflent, *embugar* seria «empeltar» (ZRPb. XLV, 1925), i si aquesta dada de Mn. Grieria no és molt errada no veig d'on pot venir això, si no és per un procés semàntic i fonètic semblant.

De tota manera ja en aquella nota suggeria jo en segon lloc una altra etimologia que, en conjunt, és més convincent, sobretot tenint en compte la freqüència del procediment subratllat abans. En parlars occi-tans i del Nord rossellonès 'buina de vaca' es diu *bóa*: així, entre bastants a Estagell (ross., a la ratlla de Fe-nollet) (Grandó, *Misc. Fabra*, 182), i en el gascò cen-tral de Lagrault (Gers) *boño* «bouse de vache dé-layée dans l'eau»: doncs bé, allí mateix en deriven un verb *bouà* de sentit ben semblant al nostre: «action

d'étendre sur l'aire avec un balai de la bouse de vache délayée dans de l'eau, ce qui rend le sol uni et propre»;¹ si això, fet a les eres, s'anomena així, ¿per què no se li podria donar el mateix nom quan es fa amb la mateixa matèria en els prats i camps, un cen-tenar de quilòmetres dret al Sud d'allà, amb l'objecte de fertilitzar-los?

El cas és que formes iguals o quasi iguals a aque-lls, i amb sentits molt coincidents, apareixen en al-tres parlars romànics no gaire llunyans dels nostres Pi-rineus: en gallec la buina s'anomena justament amb la mateixa variant, *boga*, en l'alvernès de Vinzelles *boña* passa per via fònica a *bwa* «bouse, chose malpropre» (Dauzat), en el prov. delfinès el collectiu *buas* és «bouse amoncelée, tas de bouse» (T'dF); el FEW I, 302b cita *boe* (o *bove*) de blé «excréments humains», a Normandia, en tres localitats. També en alt-italià i rètic hi ha coses semblants, si bé ací ja arribem al sen-tit del fr. *boue* 'fang': Poschiavo *boga*, Mòdena *boba*, sbs. *bova*, Iadí central *bòva*, *bòa*.

Ara bé és ja antic i fins tradicional admetre que la família del fr. *boue* és d'origen cèltic, però som bas-tants els romanistes coneixedors d'aquest terreny que ens hi hem mostrat escèptics. D'ençà de Diez hom sol relacionar-lo amb un ky. *baw* «saleté» (Diez, *WB.*, 5339; Dottin *La L. Gaul.*, 232); M-Lübke (*REW*, 1000) postulà una base gàllica *BAUA, Wartburg (*FEW*, I. c.) ho escrivia *BAWA, amb una -w- ben xo-cant en un celtisme. Aquell es limitava a dir que «en-cara era més dubtosa» l'etimologia de Gamillscheg, que negat l'origen cèltic partia del ll. *vos*: implicat, doncs, que l'etim. cèltica també era dubtosa; però Wartburg afecta estar-ne tan convençut que en ob-jectar Jud (*ASNSL* CXXVII, 435) que el vocalisme del gallec i altres de les formes romàniques citades no s'avé amb una base *BAUA declara que «per tant» aquestes formes «sind fernzuhalten». Pèssim mètode aquest de pendre un ètimon incertíssim (que precisa-ment és allò que estem intentant buscar) i partir-ne per treure'n conseqüències que dissocin la família! ¿Sabem, en primer lloc, si aquest ky. *baw* pogué per-tànyer al cèltic comú o continental? Més que de Dottin faig cas de Pokorny, i aquest s'absté de dir res d'aquest mot gallès en l'*IEW*.

El romanista s'atindrà més aviat a l'escepticisme de Jud i de Gamillscheg (també de Bloch, tot i que Wartburg li va imposar la seva etimologia cèltica pòs-tumament en la 2.ª ed.). I ja, en primer lloc: ni en francès la possibilitat fonètica del canvi d'un *BAWA en *boue* és gens clara. Això passa en final absoluta, en els masculins: *clou* CLAVUM, *sarcou* (si bé també *sarcueu* > *cercueil*) SARCOPHAGIUM, els noms de lloc com *Poitou*, *Anjou*, o bé *trou* = TRAUK ¿Però en un femení? Sembla que més aviat haurem d'esperar un tractament com el de *fève* FABA, fr. ant. *bève* 'bava', *clef*, *tref*. Hi ha certament *choue* nom d'ocell, del qual hom dóna una base ΚΑΥΥΑ amb aquesta υυ doble, davant l'embaràs que causa el tractament fonètic; però el cas és que *choue* és incomparablement més rar que els inseparables *chouette* i *chouan* CAVANNO-, i aquests